

**مسئولیت مدنی ناشی از
نقض حقوق بشر**

مؤلف

دکتر علیرضا شریفی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نو

انتشارات جاوید

سرشناسه : شریفی، علیرضا، ۱۳۵۸-
 عنوان و نام پدیدآور : مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر / علیرضا شریفی.
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه: جنگل، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری : ۴۱۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۴۸-۳
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه.
 موضوع : مسئولیت (حقوق)
 موضوع : حقوق بشر
 موضوع : حقوق تطبیقی
 موضوع : غرامت‌ها (حقوق)
 رده‌بندی کنگ : ۱۳۹۳ ش ۴ / م ۵ / ۵۷۹ K
 رده‌بندی دیو : ۱۵۴۲۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۶۳۹۳

عنوان کتاب: مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر
 تألیف: دکتر علیرضا شریفی
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۳
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۴۸-۳

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵-۲۱
[http:// www.junglepub.org](http://www.junglepub.org)
 email:// Info@junglepub.org ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

کاربرد شایع حقوق بشر به عنوان قواعدی جهت متعادل نمودن روابط نابرابر میان دولت و مردم می باشد؛ بدین ترتیب قواعد حقوق بشر در حوزه حقوق عمومی اعمال می گردند؛ ولی در خصوص قابلیت اعمال حقوق بشر در روابط خصوصی، علی الخصوص مسئولیت مدنی موضوع محل بحث می باشد. که بررسی حقوق کشورهای دیگر اعمال حقوق بشر را در روابط خصوصی و مسئولیت مدنی مورد تأیید قرار می دهد. البته، در خصوص چگونگی اعمال، مدل های مختلفی پیشنهاد شده است که اعمال هر کدام وابستگی به نظام حقوقی حاکم بر آن جامعه را دارد.

در این کتاب با هدف تبیین اعمال، چگونگی اعمال، آثار اعمال حقوق بشر در ارکان سه گانه مسئولیت مدنی و چگونگی احراء، و با روش تحلیلی - توصیفی، با استفاده از منابع موجود (منابع فارسی، لاتین و عربی) اعم کتاب ها و مقالات، موضوع مورد بررسی قرار گرفته است.

نهایتاً با توجه به ارزش های مورد حمایت نظام مسئولیت مدنی به نظر می رسد که اعمال حقوق بشر در مسئولیت مدنی در نظام حقوقی ایران نیز مورد پذیرش می باشد. که از بین مدل های قابل اعمال مدلی که ضمن حفظ استقلال مسئولیت مدنی بتواند از اعمال حقوق بشر حمایت نماید، مورد پذیرش می باشد (مدل اعمال غیر مستقیم تقویت یافته)؛ اما در صورت نقض حقوق بشر نظام مسئولیت مدنی می بایستی زیان دیده مورد حمایت خود قرار دهد و یک جبران مناسب به زیان دیده اعطاء کند. همچنین در نتیجه اعمال حقوق بشر در قلمرو مسئولیت مدنی آثار متعددی در ارکان سه گانه مسئولیت مدنی حاصل می گردد و بر چگونگی اجرای مسئولیت مدنی نیز مؤثر می باشد، که مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی

اعمال حقوق بشر، روابط خصوصی، مدل های قابل اعمال، فعل زیانبار، ضرر، رابطه سببیت

فهرست اجزائی

۱	مقدمه.....
۱	الف- بیان مسئله و اهمیت آن.....
۲	ب- موضوع پژوهش و قلمرو آن.....
۳	پرسش‌های اصلی و فرعی.....
۴	د- فرضیه‌ها، نه‌ستار.....
۵	ه- هدف نه‌ستار.....
۵	و- پیشینه موضوع.....
۶	ز- روش تحقیق.....
۷	ح- سازمان‌دهی تحقیق.....
۹	بخش اول: مفهوم مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر.....
۹	۱/۱ مفهوم مسؤولیت مدنی و حقوق بشر.....
۹	۱-۱ تعاریف.....
۱۵	۲-۱ مبانی حقوق بشر.....
۳۶	۳-۱ منابع و قواعد حقوق بشر.....
۴۹	۱/۲ حقوق بشر در روابط حقوق خصوصی.....
۴۹	۱-۲ جایگاه حقوق بشر در تقسیمات حقوقی.....
۵۹	۲-۲ تأثیر و عملکرد قواعد حقوق بشر.....
۷۵	۱/۳ اهداف و ارزش‌های مورد پذیرش نظام مسؤولیت مدنی.....
۷۶	۱-۳ اهداف نظام مسؤولیت مدنی.....
۷۸	۲-۳ ارزش‌های مورد حمایت در نظام مسؤولیت مدنی.....
۸۲	۳-۳ اعمال حقوق بشر در مسؤولیت مدنی.....
۹۹	۴-۳ مبانی مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر.....
۱۰۳	۵-۳ تفاوت مسؤولیت مدنی نقض حقوق بشر از مفاهیم مشابه.....
۱۰۶	۱/۴ مدل‌های اعمال حقوق بشر در مسؤولیت مدنی.....
۱۰۶	۱-۴ مدل اعمال مستقیم حقوق بشر.....

- ۲-۴ مدل اعمال غیرمستقیم ۱۱۳
- ۳-۴ مدل اعمال قضایی حقوق بشر ۱۱۹
- ۴-۴ مدل اعمال غیرمستقیم تقویت یافته ۱۲۱
- ۵-۴ اساسی سازی حد فاصل نظریات ۱۲۴

بخش دوم: آثار مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر ۱۴۷

- ۲/ آثار حقوق بشر نسبت به فعل زیانبار ۱۴۷
- ۱-۱ مفهوم فعل زیانبار ۱۴۸
- ۲-۱ افعال موجب مسؤولیت ۱۵۵
- ۲/ آثار حقوق بشر نسبت به ضرر ۲۶۵
- ۱-۱ مفهوم ضرر ۲۶۵
- ۲-۲ ضرر در نقض حقوق بشر ۲۷۲
- ۳-۲ موارد شرایط ضرر قابل جبران در نقض حقوق بشر ۲۷۲
- ۳/۲ آثار حقوق بشر نسبت به رابطه سببیت ۲۸۱
- ۱-۳ مفهوم رابطه سببیت ۲۸۱
- ۲-۳ اسباب معافیت از مسؤولیت مدنی ۲۸۹

بخش سوم: چگونگی اجراء مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر ۲۹۱

- ۱/۳ مبانی و اصول چگونگی جبران ۲۹۱
- ۱-۱ مبانی چگونگی جبران ۲۹۱
- ۲-۱ اصول چگونگی جبران ۲۹۴
- ۲/۳ جبران خسارت وارده در دعاوی نقض حقوق بشر ۲۹۹
- ۱-۲ تشخیص عامل زیان به حقوق بشر ۲۹۹
- ۲-۲ تشخیص زیان دیده و ذینفع در نقض حقوق بشر ۳۰۲
- ۳-۲ شیوه های جبران خسارت ۳۰۴
- ۴-۲ شیوه های تأمین جبران خسارت ۳۳۵
- ۵-۲ اثر قرارداد در مسؤولیت و جبران خسارت ۳۳۷
- ۳/۳ آیین دادرسی مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر ۳۳۹
- ۱-۳ دعوی مسؤولیت ۳۳۹

۳۴۳..... ۲-۳ مرجع صالح

۳۴۵..... ۳-۳ قانون حاکم

۳۴۹..... ۴-۳ ادله اثبات دعوی

۳۵۲..... ۵-۳ حکم دادگاه

۳۵۳..... نتیجه گیری

۳۶۳..... مناسبات و مآخذ

www.ketab.ir

الف- بیان مسئله و اهمیت آن

حقوق بشر، جق‌هایی جهانشمول، ذاتی و غیرقابل سلب هستند که انسان‌ها به خاطر انسان بودنشان به صورت برابر بایستی از آن‌ها بهره‌مند گردند که قوانین اساسی کشورهای مختلف، حقوق بشر مورد قبول جامعه بین‌المللی را مورد پذیرش قرار داده‌اند و در کنوانسیون‌های بین‌المللی نیز این حقوق پذیرفته شده است؛ اما جایگاه و تأثیر حقوق بشر در تقسیمات حقوقی از موضوعات بحث‌برانگیز می‌باشد که اندیشمندان به بررسی آن پرداخته‌اند. حقوق بشر شاخه‌های حقوق عمومی است که عملکرد آن از بین بردن عدم تعادل بین دوطرف مساوی است یعنی اقتدار دولت و اشخاص و تأثیر آن بصورت عمودی می‌باشد. اما عدم تعادل برای حقوقی که ویژگی بارز حقوق عمومی است در حقوق خصوصی وجود ندارد. وضعیت طرف‌ها، روابط حقوق خصوصی متفاوت از حقوق عمومی است. حقوق خصوصی روابط افراد خصوصی را تنظیم می‌کند در حالی که قبل از این که قانونی وجود داشته باشد، انصاف و عدالت برابری حکم بر روابط طرفین بوده است. حقوق خصوصی معمولاً با حقوق بشر مرتبط است گرچه به صورت واقعی از اصلاح حقوق بشر استفاده نمی‌شود. برای مثال در حقوق فرانسه اصل آزادی انبساط مانع از حضور برخی شرایط در قراردادهای کار شده است، اصل عدم تبعیض در استخدام و اخراج کارکنان نیز در نتیجه تأثیر مفاهیم حقوق بشری در قلمرو حقوق خصوصی است. همچنین در حقوق آلمان دادگاه قانون اساسی از اجرای قرارداد منافی با کرامت متعین جلوگیری نموده و قرارداد منافی با کرامت و شرافت انسانی را بی اعتبار اعلام نموده است. مسئولیت مدنی نیز به عنوان یکی از شاخه‌های حقوق خصوصی معمولاً با حقوق بشر مرتبط است گرچه به صورت واقعی از اصلاح حقوق بشر استفاده نمی‌شود موضوعاتی چون مزاحمت، نقض حریم خصوصی از موضوعات مرتبط با حقوق بشر است.

با توجه به خواستگاه اولیه حقوق بشر که حقوق عمومی می‌باشد زمانی که مفهوم حقوق بشر از حقوق عمومی به مسئولیت مدنی و محیط آن منتقل می‌شود جایی که قبل از قانون، تساوی و برابری حاکم است، حقوق بشر مطابق با مسئولیت مدنی اصلاح شده و مطابق آن حمل می‌شود؛ برای مثال در حقوق انگلستان به علت تأثیر مفاهیم حقوق بشر در مسئولیت

مدنی در پرونده عثمان علیه فرگوسن تقصیر معنای متفاوت از قبل را پیدا کرد و در جریان رسیدگی به دعوی در خصوص وظیفه مراقبت پلیس مطالبی مطرح گردید و نهایتاً دادگاه اروپایی حقوق بشر براساس نقض بند ۱ ماده ۶ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، پلیس را به علت رسیدگی خصمانه به پرداخت خسارت محکوم نموده است.

اما تعیین اعمال حقوق بشر در قلمرو مسؤولیت مدنی از موضوعات مهمی است که به سیستم حاکم بر روابط آن جامعه بستگی دارد که در این خصوص سیستم‌ها و مدل‌های مختلفی وجود دارد. علاوه بر چگونگی اعمال، آنچه که مسؤولیت مدنی نسبت بدان نمی‌تواند بی تفاوت باشد، نقض حقوق بشر است که مسؤولیت مدنی موظف است برای برطرف کردن نقض و جبران ضرر و خسارت در صورت نقض، راه حل ارائه دهد. علی‌خصوص زمانی که یکی از حقوق بشر شخصی، توسط دیگری نقض شود؛ زیان دیده باید در چهارچوب مسؤولیت مدنی آرامش بدست آورد و به حدی که مسؤولیت مدنی یک جبران مناسب به او اعطاء کند در راستا ابزارهای موجود مانند حسن نیت، معقولیت و... باید تفسیر جدید گردند و با سایر جنبه‌های ابزارهایی وجود ندارند، باید ایجاد گردند. که در این کتاب به بررسی موضوعات فوق پرداخته می‌شود.

ب- موضوع پژوهش و قلمرو آن

موضوع کتاب مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر می‌باشد؛ به عبارت دقیق‌تر در نظام مسؤولیت مدنی ارزش‌های زیادی مورد حمایت می‌باشد که یکی از این ارزش‌ها و چه بسا مهم‌ترین آن حقوق بشر می‌باشد.

اما در مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر، بحث زیادی چون مسؤولیت مدنی دولت‌ها و نیز مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها مطرح می‌شود:

براساس اصل حاکمیت قانون، دولت در رابطه خود با شهروندان ملزم به رعایت بایسته‌های از پیش تعیین شده نظم حقوقی است. اعمال اقتدار دولت در چارچوب محدوددهای، حتی اگر به نقض حقوق افراد بیانجامد، اصولاً، چون مبتنی بر توافق ضمنی با صلی دولت و شهروندان بوده است از حیث حقوقی و نه الزاماً سیاسی و اخلاقی، مسؤولیت‌ساز نیست. اما نه از حیث تجربه عملی و نه از بعد نظری، نمی‌توان انتظار داشت که دولت خود را در چنین چهارچوبه‌ای محدود سازد. ساده‌تر، هیچ ابزاری برای تضمین رعایت همه‌جانبه قانون، توسط مراجع و مقامات عمومی وجود ندارد. روشن است که اصل حاکمیت قانون، بدون وجود ضمانت اجراء، مفهومی تهی خواهد بود. بنابراین لازم است سازوکاری فراهم آورد که نقض

قانون- در معنای نادیده انگاشته شدن حقوق شهروندان- با نوعی مسؤولیت همراه باشد. بنابراین اگر دولت حقوق بشر اشخاص را نقض نماید، بحث مسؤولیت مدنی دولت مطرح می‌گردد؛ ولی در رساله، ما مسؤولیت مدنی نقض حقوق بشر را در روابط خصوصی (روابط بین اشخاص خصوصی) بررسی می‌نمایم، و اگر دولت در این رابطه مدنظر باشد نه به عنوان دولت بودن دولت است بلکه چنانچه دولت نیز در مقام «اعمال تصدی» (روابط افقی) باعث نقض حقوق بشر شود، این امر در محدوده موضوعی رساله قرار می‌گیرد؛

همچنین مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها امروزه از مباحث روشن و پذیرفته‌شده حقوق بین‌الملل است چرا که این مفهوم از دیرینه‌ترین تأسیسات حقوقی است که ریشه‌ای عمیق در عرف دارد. ضرورت حفظ نظم در جامعه بین‌المللی ایجاب می‌نماید که دولت‌ها مسؤول اعمال متخلفانه نباشند هیچ دولتی نمی‌تواند بدون قبول و رعایت حقوق دولت‌های دیگر از حقوق خود بهره‌مند شود. این امر مفهوم مسؤولیت بین‌المللی دولت‌ها را وارد حقوق بین‌الملل می‌کند. بنابراین دولت‌ها در صورت عدم انجام تکالیف بین‌المللی خویش مسؤول خواهند بود. و هرگونه نقض تعهد بین‌المللی، منجر به الزام به جبران خسارت شده و باعث ایجاد مسؤولیت بین‌المللی امل را می‌نماید یا عمل نامشروع می‌شود. یکی از مواردی که برای دولت‌ها تکلیف عام در سطح جامعه بین‌المللی محسوب می‌شود، تکلیف حقوقی عام، به تضمین حمایت مؤثر از حقوق بشر می‌باشد. در رساله، با توجه به اعمال حقوق بشر در روابط خصوصی، ما بحثی از مسؤولیت در خصوص مسؤولیت بین‌المللی دولت نداریم.

بنابراین قلمرو کتاب در راستای موضوع، محدود به مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر در روابط خصوصی بین اشخاص می‌باشد. در این راستا موضوع در حقوق ایران و فقه اسلامی با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلستان، آمریکا، فرانسه، آلمان و برخی کشورهای دیگر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ج- پرسش‌های اصلی و فرعی

سؤال اصلی کتاب عبارت است از اینکه: آیا حقوق بشر که مفهومی در قلمرو حقوق عمومی در روابط بین دولت و مردم است، در قلمرو مسؤولیت مدنی قابلیت و امکان اعمال را دارد تا بتوان از مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر استفاده نمود؟

در صورتی که جواب پرسش فوق صحیح باشد سؤال‌های فرعی زیر جریان می‌یابد:

- ۱- چگونه حقوق بشر در قلمرو مسؤولیت مدنی اعمال می‌گردد؟
- ۲- در صورت نقض حقوق بشر چگونه می‌توان جبران مناسبی برای زیان‌دیده ایجاد نمود؟

۳- رابطه مسؤولیت مدنی با قاعده حقوق بشری «برابری» چگونه است؟

د- فرضیه‌های نوشتار

براساس سؤالات مطروحه فرضیه‌های نوشتار عبارتند از:

۱- مسؤولیت مدنی معمولاً با حقوق بشر مرتبط است گرچه به‌صورت واقعی از اصلاح حقوق بشر استفاده نمی‌شود؛ ولی تأثیر حقوق بشر در مسؤولیت مدنی به‌صورت افقی بین طرف‌های خصوصی است. در حالی که تأثیر حقوق بشر در حقوق عمومی بین دولت و اشخاص به‌صورت عمودی است. بنابراین می‌توان در صورت نقض یکی از حقوق بشر در روابط خصوصی از مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر استفاده نمود.

۲- اعمال حقوق بشر در قلمرو مسؤولیت مدنی باشد باید براساس ابزار، وسایل و راهکارها موجود در مسیریّت مدنی باشد و استقلال مسؤولیت مدنی حفظ گردد. چنین راهکاری منطبق با مدل عملی غیر مستقیم تقویت شده می‌باشد که مناسب‌ترین مدل برای اعمال حقوق بشر می‌باشد؛ علی‌الخصوص براساس این سیستم مسؤولیت مدنی نادیده گرفته نمی‌شود و یزازی بر اساس سازی مسؤولیت مدنی به موازات مسؤولیت مدنی وجود ندارد.

۳- با توجه به ارزش‌های مورد حمایت در نظام مسؤولیت مدنی در صورت نقض حقوق بشر، مسؤولیت مدنی باید یک جبران مناسب به زیان‌دیده اعطاء کند و ابزارهای موجود در این خصوص باید تفسیر جدید گردند و بعد تفسیر جدید از حسن نیت، معقولیت و امنیت عمومی و یا اگر ابزارهایی متناسب وجود ندارد باید با توجه به اصول کلی مسؤولیت مدنی ایجاد گردند.

۴- مسؤولیت مدنی یک درک از برابری را منعکس می‌کند و این گونه که هیچ شخصی نمی‌تواند به دیگری آسیب وارد کند اگرچه مافوق با شخص دیگری باشد؛ برابری در مسؤولیت مدنی معمولاً به‌صورت عمودی است و برای تعادل بین متطلبان زیان‌دیده می‌باشد اما برابری افقی نیز می‌تواند در نظام مسؤولیت مدنی اعمال گردد به گونه که اشخاصی که در موقعیت مشابهی قرار دارند، صرفنظر از طریقی که براساس آن قربانی شده‌اند، منابع و دارائی‌های اجتماعی مشابهی را دریافت کنند. همچنین برابری به عنوان قاعده اساسی در مبنا و ارکان مسؤولیت مدنی نقش ایفاء می‌کند.

ه- هدف نوشتار

اهداف نوشتار بشرح زیر می‌باشد:

الف- هدف اصلی: اعمال حقوق بشر در مسئولیت مدنی و جلوگیری از نقض حقوق بشر در روابط خصوصی و القاء چنین مفاهیمی به قانون‌گذاران در جهت تصویب قوانینی با این ضامین و همچنین القاء چنین مفاهیمی به قضات و دیگر دست‌اندرکاران در جهت استفاده از این مفاهیم در اعمال و تفسیر قواعد مسئولیت مدنی می‌باشد.

ب- اهداف فرعی: ارائه طریق به قانونگذار، قضات و حقوق‌دانان و... در خصوص چگونگی اعمال حقوق بشر در مسئولیت مدنی، راهکارها و وسایلی که نظام مسئولیت مدنی در صورت نقض حقوق بشر به زیان‌دیده اعطاء می‌نماید. همچنین تأثیر حقوق بشر در ارکان سه‌گانه مسئولیت مدنی و نیز چگونگی جبران خسارت ناشی از نقض حقوق بشر، مورد نظر می‌باشد.

بدین ترتیب انتظار می‌رود که در تحقیق در موارد زیر استفاده گردد:

- ۱- تصویب قوانین در راستای دخالت مفاهیم حقوق بشری در قلمرو مسئولیت مدنی
- ۲- توجه به ارزش‌های حقوق بشر توسط قانونگذار، قضات و دیگر مسئولین و جلوگیری از نقض آن
- ۳- تبیین راهکارهای جبران خسارت و ایجاد مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر برای محاکم و دادگاه‌ها.

و- پیشینه موضوع

درباره حقوق بشر کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌های زیادی تألیف شده است. جمله حقوق بشر و آزادی‌های اساسی تألیف دکتر سید محمد هاشمی، حقوق بشر در عصر معاصر تألیف آقای دکتر سید محمد قاری سید فاطمی، حقوق بشر در اسلام تألیف دکتر عباس‌علی عمید زنجانی، حقوق بشر (ارزش‌ها و واقعیت‌ها) تألیف دکتر حسین شریف‌میرزا کوهی و... که برای بحث مورد نظر در ابتدای کار کتاب‌های زیر مدنظر قرار گرفته‌اند.

همچنین در خصوص مسئولیت مدنی نیز کتاب‌های زیادی از جمله الزامات خارج از قرارداد تألیف دکتر ناصر کاتوزیان، فلسفه مسئولیت مدنی تألیف دکتر حسن بادینی، الزامات خارج از قرارداد تألیف دکتر سید مرتضی قاسم‌زاده و... برای بحث مسئولیت مدنی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

اما در هیچ کدام از آثار علمی فوق ارتباط حقوق بشر با مسؤولیت مدنی و نیز مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر مورد بررسی قرار نگرفته و بدان اشاره نشده است، بلکه فقط به این اشاره شده که حمایت قضایی یکی از قواعد تضمین کننده حقوق بشر می باشد (هاشمی، ۱۳۸۴: ۲۳۹). و مواردی که درخصوص راهکارهای تضمینی بحثی شده باشد، اغلب حمایت قضایی کیفری مطرح شده است. و پایان نامه هایی که در این زمینه تحت عنوان خسارت نقض حقوق بشر نگارش شده در حوزه حقوق بین الملل و مسؤولیت بین المللی دولت ها بررسی شده است و در حوزه مسؤولیت مدنی تاکنون انجام نشده است. تنها مطلبی که در این خصوص وجود دارد؛ مقاله ای است که استاد گرامی دکتر بادینی تحت عنوان «مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق معنوی مربوط به شخصیت و حقوق بشر نگارش نموده و فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران در سال ۹۱ تحت شماره ۱ شماره ۱ به چاپ رسیده است.

اما در حقوق خارجی کتاب های تحت عنوان *Human Rights and Private Law*، *Third Law and Human Rights* ... نگارش یافته اند و موضوع فوق بررسی شده است برای مثال در انگلستان مایه حقوق دانان انگلیسی در خصوص بررسی نمودن و توسعه حقوق انگلستان از منظر حقوق بشر براساس کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و قانون حقوق بشر مصوب ۱۹۹۸ است و همچنین بیان شده که پیش بینی تأثیر احتمالی تصویب قانون حقوق بشر ۱۹۹۸ در مورد حقوق انگلیس از موضوعات بسیار مشکل است که در این خصوص آثاری نگارش شده که در کتاب از آن استفاده می شود. بر این اساس و با توجه به موضوعات و کتاب های فوق، تاکنون موضوعی که شامل در حقوق داخلی منطبق با موضوع حاضر باشد؛ تدوین نشده است. بنابراین نظر به جبران نقیصه فوق تدوین اثری در این رابطه ضرورت دارد.

ز- روش تحقیق

موضوع کتاب از موضوعاتی است که با استفاده از حقوق تطبیقی و بررسی نظام های حقوقی کشورهای چون انگلستان، آمریکا، فرانسه، آلمان و ... به بررسی موضوع پرداخته شده است؛ زیرا در این کشورهای اعمال حقوق بشر در روابط خصوصی، راهکارهای مقتضی در خصوص مسؤولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر، پذیرفته شده است. و با استقراء از راهکارهای حقوق تطبیقی، سعی شده که راهکارهای پذیرفته شده در حقوق تطبیقی را با حقوق ایران و قواعد آن منطبق نمود، و به عبارت بهتر، راهکارهای پذیرفته شده در حقوق تطبیقی را در

حقوق داخلی با توجه به چهارچوب موجود اعمال نموده‌ایم. بر این اساس از طریق منابع کتابخانه‌ای با مراجعه به کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها و نیز از طریق منابع الکترونیکی منابع مورد نیاز گردآوری شده و با روش توصیفی-تحلیلی به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده است.

ح- بیان‌مانده‌ی تحقیق

انجام این پژوهش در این مقدمه، سه بخش و نتیجه‌ای سازماندهی می‌گردد، زیرا در کتاب می‌باشد. سه بحث مورد بررسی قرار گیرد؛ مفهوم مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر، آثار اعمال حقوق بشر در ارکان مسئولیت مدنی و نهایتاً می‌بایستی چگونگی جبران نقض حقوق بشر مورد بررسی قرار گیرد بر این اساس:

بخش اول عهده‌دار می‌بایست مفهوم مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر می‌باشد، که به صورت مبسوط به جایگاه حقوق بشر در شعب حقوقی، نقش قواعد حقوق بشر و اعمال این حقوق در روابط خصوصاً آموزش‌ها، برد پذیرش نظام مسئولیت و پذیرش این امر که حقوق بشر به عنوان یک ارزشی برتر شایسته حمایت در قلمرو مسئولیت مدنی می‌باشد و همچنین مدل حاکم بر چگونگی اعمال حقوق بشر در مسئولیت مدنی پرداخته می‌شود.

در بخش دوم آثار حقوق بشر در نتیجه اعمال در حوزه مسئولیت مدنی در ارکان سه گانه فعل زیانبار، ضرر و رابطه سببیت مورد بررسی قرار گرفته است.

در بخش سوم نیز چگونگی اجرای مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر از لحاظ چگونگی جبران و موضوعات مربوط به اجرا و دادرسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

و نهایتاً از مطالب بیان شده در بخش‌های سه گانه نتیجه‌گیری شده است و پیشنهاداتی در نظام حقوقی ایران ارائه شده است.

در پایان بر خود لازم و واجب می‌دانم که خالصانه و خاضعانه از اسامید محترم و معززى که در طول دوران تحصیل از محضرشان بهره برده‌ام تشکر نمایم؛ به ویژه از اساتیدی که در انجام پژوهش کنونی از محضرشان بهره برده‌ام سپاسگذاری و قدردانی نمایم:

جناب آقای دکتر عبدالرسول دینانی که همیشه و در همه حال پذیرای بنده جهت راهنمایی بوده و نکات بسیار ارزنده‌ای از ایشان آموخته‌ام.

جناب آقای دکتر حسن بادینی که ایده اصلی پژوهش و تحقیق حقوق بشر در حقوق خصوصی و مسئولیت مدنی ناشی از نقض حقوق بشر را از ایشان آموختم و همیشه از راهنمایی‌های ایشان بهره برده‌ام.

جناب آقای دکتر ابراهیم تقی‌زاده که ضمن راهنمایی‌های ارزنده همیشه حامی و پشتیبان در گروه حقوق دانشگاه پیام نور بوده‌اند.

همچنین از پیشنهادات، انتقادات و نکات ارزنده جناب آقای دکتر عباس کریمی، جناب آقای دکتر حسن جعفری‌تبار و جناب آقای دکتر مجتبی بابایی نیز تشکر و قدردانی می‌نمایم.

در نهایت امیدوارم پژوهش کنونی توانسته باشد بابتی در مسؤولیت مدنی و ارتباط آن با حقوق بشر را بگشاید و برخی از خلاءهای نظام حقوقی موجود را ترمیم نموده باشد یا راهنمای مناسبی در جهت تغییر یا اصلاح قوانین موضوعه باشد و از تمامی ارباب فضل و صاحب‌عزآن خواهشمند است که پیشنهادات و انتقادات خود را در جهت اثربخشی بهتر کتاب و غناء موضوع تحقیق به نویسنده اعلام فرمایند.

علیرضا شریفی

خرداد ماه ۱۳۹۳

Alireza.sharify@yahoo.com